

kaj na-se držiš — vrh vsega tega še sramoto. Kolikor več pa živinče, ki potrebuje 70 funtov trave, da se trikrat na dan dobiva, toliko lepše in boljše se ti bo redilo; in če je krava, dajala ti bode tudi obilnišega in boljšega mleka. Tedaj le takrat, ako ima živinče zadostne hrane in ne trpi lakote, smeš pričakovati popolen dobiček, ki ga živinče pri umnem gleštanji dati more.

Ako tedaj želimo od planine uživati največi dobiček, ki ga planina dati more, ne smemo na-njo goniti več živine, nego se je na njej dobro napasti, to je, rediti more. — O slabih letinah, ki nastopijo večidel zaradi spomladanskih mrazov, treba je število živine zmanjšati; namesti po 5, naj vsaki srenjčan le po 4 ali še manj repov na planinsko pašo žene. Posamezni gospodarje planin, se vé, lože in brez prepira tako ravnaajo.

Da pa planine tudi več živine dobro rediti morejo, to je, da obilnišo in boljšo pašo dajejo, treba jih je umno obdelovati in gnojiti. Preračunjeno je, da 8 centov težka krava porabi v 116 dneh 29 centov dobrega sená ali pa 87 centov trave. To senó ali trava izraste, ako navprek rajtamo, na 3 oralih prostora. Gotovo so pa tudi planine, ki na vsacih 5 ali še več oralov pašnika ne morejo še ene krave dobro in dostojno napasti, a na dobro obdelanih in pognojenih pašnikih redi vsaki oral prostora — eno kravo. To je menda zadosti jasen dokaz, za koliko se dadó planine zboljšati.

O koristi sadnega drevja.

Ni ga človeka, da si ne bi želel vžitka raznega drevesnega sadú, surovega, suhega ali drugače po različni slasti pripravljenega. Sadje tolaži lakoto, žejo, tudi bolezen, hudo vročino itd. Koliko zaleže sadje pri človeški hrani, to je vsakemu znano. Letos se očitno kaže, kakošno veljavo ima sadno vino; po 6 gld. vedro ljudje radi plačujejo. Tudi jesih, napravljen iz piškavega in gnjilega sadja, je dobrega vinskemu enakega okusa; prijetniši je mimo vsakega ponarejenega.

Ako pa pomislimo, kako malo zemljiških posestnikov se sè sadjorejo vkvarja, in še ta peščica, kako nemarna je, je to pač žalostno znamenje napredka kmetijskega. Ravno kakor vže predhišje kaže, ali je gospodinja pridna in snažna, tako tudi kaže vrt pri hiši, ali spoznava hišni gospodar važnost in potrebo sadnega drevja pri kmetijstvu. Pogledite le drevje; če je gosenic polno, kar brž boste vedeli, da tū biva gospodar lenúh!

Sadno drevje pa ne donáša samo sadja, ono dá tudi za nastelj potrebnega listja in drv.

Toraj zemljiški posestniki na noge! ogledite po svojih zemljiščih, kje da je kaj prostora brez škode za sadno drevje, in zasadite ga kolikor mogoče. Z Božjo pomočjo ne bode vam treba dolgo čakati povračila za vaš trud, in tudi vaši nasledniki se vas bodo hvaležno spominjali; spodbadalo jih bode enako vam se pridno ukvarjati sè sadjerejo.

Natančni poduk, kako je sè sadnim drevjem ravnati, naj se posnema iz „Kranjskega vrtnarja“, ki je po nizki ceni na prodaj v Blaznikovi tiskarnici.

J. O...

Gospodarske skušnje.

* *Pepél najboljše sredstvo, da ohranimo sadno drevje zdravo in rodovitno.* Že za hitro krepko kaljenje semena je pepel kaj posebno koristen. Če seme nama-kamo in ga potem, predno ga vsejemo, potresemo s pepélom, je vspeh odličen, seme čvrsto kalí, je obvarovano mrčesov. — Tudi v mokrotnih zemljiščih je

pepél velike vrednosti, kajti on manjša kislino v zemlji, ki se pri preobilni množini mokrote napravlja in tako kvari dobroto zemlje.

Spomladi se v ta namen nekoliko pepéla po zemlji potrese. Ravno pepél je najzdatniše sredstvo proti mrčesom. Semenišča, mlade rastlinice zeló napadajo polži in razni drugi mrčesi; pepél jih pa more odgnati.

Priporočamo tudi, da se nekoliko pepéla, apna in vode zmeša in s to mešanico namaže skorja ali deblo drevesa; to obvaruje drevo pred mrčesi, skorja ostane zdrava, na njej ne more rasti ne mah ne kaka druga gljivica.

Pa tudi za vničenje črvov v zemlji je vse hvale vreden. Sploh vničuje pepél vse mrčese v zemlji. Zato svetujemo, da se potrosi nekoliko pepéla, ktere pri kopanju v zemljo pomešamo. Kjer je pepél v zemlji nazoč, ondi ni mrčesov, polži in enake živali tam poginejo.

Tudi gnojivne vrednosti je pepél kaj velike, vsaj tudi sadno drevo potrebuje mnogo pepelika (kalija). Posuje se pepél na površje zemlje krog drevesa in to spomladi; vlažnost je potrebna.

Pa tudi pozno poleti je opešanemu drevesu pomagati s pepélom. Napravijo se krog njega luknje, v ktere nasujemo nekoliko pepéla, in te luknje zalivamo z vodo.

V zeló suhi zemlji bi bil pepél v preobilni množini rabljen, vendar škodljiv, zaradi pomanjkanja vlažnosti.

* *Kaj storiti, da je maslo trdo.* V nekem listu bremo sledeči nasvet: Če hočeš imeti trdo surovo maslo (puter) tudi v poletnem vročem času, brez ohlajenja z ledom itd., pokladaj svojim kravam tudi nekoliko lipovega perja. — Poskusite gospodarji!

„Gosp. List“.

Nova cestna postava za deželo Kranjsko.

Ker so skušnje večletne kazale, da cestna postava od leta 1864. na več strani ni bila dobra, premenil jo je zadnji deželni zbor, in zdaj je po najvišem sklepu od 5. marca 1873. leta potrjena od Njegovega Veličanstva cesarja.

Ker je treba, da jo poznajo naši deželani in izvedó svoje dolžnosti in svoje pravice, zato jo naznanimo tudi v našem listu.

I. O cestah in potih sploh.

Razredi cest in potov.

§. 1. Javne ceste in potje, katerih delanje in vzdrževanje se ne opravlja iz državnega (cesarskega) zaklada, so: a) okrajne (kantonske) ceste, b) občinske (soseskine) ceste in potje.

Okrajne ceste.

§. 2. Okrajne (kantonske) ceste so tiste, ktere deželna postava v to vrsto šteje zato, ker so važne za občilo po večih deželnih okolicah ali za zvezo več krajev.

Ceste, ktere so z deželnim zakonom od 2. aprila 1866. leta, in s poznejšimi postavnimi določili bile imenovane skladne (konkurenčne) ceste in cestne osnove, naj po smislu te postave veljajo za okrajne ceste.

Občinske (soseskine) ceste in potje.

§. 3. Občinske ceste in potje so tiste javne ceste in potje, ktere, ne da bi bile okrajne ceste ali zasobna (privatna) svojina, zvezavajo kraje znotraj občine med saboj ali sè sosednimi občinami.

Mostovi in druge umeteljne stavbe.

§. 4. Mostovi in druge umeteljne stavbe praviloma veljajo za dele dotične ceste, na kateri so.

A izimkoma se more z ozirom na njih važnost in dragost izreči, da so samostojne stavbene stvari tudi ti mostovi in stavbe, če tudi so déli kake občinske ceste, in veljati utegnejo tako, kakor da bi spadale h kaki okrajni cesti.

Sploh se utegnejo posebna določila ustanoviti o njih napravi in vzdrževanju.

Kako se ceste narejajo.

§. 5. Okrajne ceste so po navadi napravljati kakor vélike ceste, in treba je, da imajo najmanj po 15 čevljev vozne širjave, v katero se ne sme vštevati prostor za drevesa, brebirišča (kupi za posipanje in cestne rove (grabne).

Občinski (soseskine) vozni poti (kolovoze) so tako napravljati, da vstrežajo vozilom, navadnim v občini (soseski), ter da se po njih lahko vozi, in take naj se tudi vzdržavajo.

Drevje in snéžni drogovi ob cestah.

§. 6. Okrajne ceste naj se z drevjem obsadé, razen ondot, koder se to ne more storiti zaradi majhne cestne širjave ali zaradi kamenenih tal, in drevesa naj so praviloma po 10 do 10 navadnih sežnjev narazen.

Tisti kosovi cest, koder se ne zasadi nič drevja, naj se pozimi zaznamnjajo s snežnimi drogovi, če je treba.

II. Plačevanje stroškov za delanje, predelavanje in vzdrževanje cest in potov.

Skladni okraji.

§. 7. V zalaganje stroškov za okrajne ceste je vsak sedanjih sodnjih okrajev dežele z Ljubljanskim obmestjem vred skláden (konkurenčen) okraj za vse okrajne ceste, kar jih je znotraj njegovih mej.

Posamezne občine, ktere bi iz poprejšnje okrajne zveze stopile zato, ker bi se utegnili prenarediti sodnji okraji, naj se vrsté v cestni sklad tistega sodnjega okraja, kteremu pripadejo.

Stroški v denarji.

§. 8. Stroške v denarji za napravo ter za vzdrževanje okrajnih cest, kamor praviloma spadajo stroški za gradivo, za umeteljne stavbe in za cestarje, kolikor jih morebiti ne plačuje cestarina, naj okrajni cestni odbor zalaga na vse neposrednje davke istega okraja, ki pa ne sme preseči deset odstotkov.

Veči nakladi se do 25 odstotkov morejo sè sklepom deželnega zbora, a še večí samo z deželnim zakonom postaviti.

Okrajni cestni naklad naj se pobira s tistimi ljudmi in pripomočki, s kterimi se pobira sam davek.

Priplačila iz deželnega zaklada.

§. 9. V cestne namere se iz deželnega zaklada morajo priplačila dajati samo tedaj, kedar se dá dokazati, da zalaganje dotičnih stroškov preseza moči okraja ali občin.

Dovolitev teh priplačil najprvo pristojí deželnemu zboru, in deželnemu odboru znotraj proračuna, s kterim deželni zbor sploh dovoli stroške za delanje cest.

Cestna tlaka.

§. 10. Tlako za okrajne ceste, h kateri spadajo težaška dela (delavcev) in vožnje, naj odbor okrajnih cest na posamesne občine, oziroma na podobčine razdeli, najbolj gledé na koristí, ktere ima ta ali una občina od ceste, — potem tudi na dosedanje navado,

na posebnost ceste same, — na to, če je cesta že bolj ali manj izvožena, — če se brebir (posip) težko dobiva, — na posamesnih občin daljavo od ceste, tudi na to, koliko je ktera občina v stanu storiti in dati. Če so razmere sicer enake, naj ob delitvi tlake bodo za merílo neposrednji davki (zemljiški, hišni itd.), kolikor jih je kateri občini pripisanih.

§. 11. Občinam, razen če je sila, ostaja na izvolji, da z denarjem plačajo tlako, kolikor jim je pripada; zato naj okrajni cestni odbor vsaki občini posebej tlako na tanko določi, kakošna in kolikošna je, ter naj jej postavi ceno, kakošna je v tistem kraju.

§. 12. Znotraj posamesnih občin se oprava cestnih dolžnosti tako, kakor vsaka druga občinska potrebsčina ukazuje po §§. 80., 82. in 84. občinskega reda.

Ako so ceste razdeljene med posamesnike, naj se dela po določitih §. 10., ter naj se tistim, ktere v to veže dolžnost, olajša, kar se največ more s tem, da se jim skupaj ležeči kos odkáže z ozirom na skupni stan njih posesti.

§. 13. Občine, skozi kterih zemljo drži okrajna cesta, veže v dotičnih cestnih kosovih dolžnost, ob svojih stroških skrbeti za to, da se drevje nasadi ter vzdržuje, in da se postavijo snéžni drogovi, ako je treba.

Dolžnosti sel o cestah, ktere držé skozi nje.

Če kaka okrajna cesta drži skozi katero selo (vas, trg ali mesto), tedaj samo to selo zadene tisti del stroškov, kar se jih edino zaradi prebivalcev tega kraja več naraste vsled draže naprave tega cestnega kosa, ker so po njem tlakovi, vodotoči in druge naredbe, česar vsega bi ne bilo treba, ako cesta ne bi držala skozi selo in bi šla po odprtem svetu.

Če ima to selo kako mitnico (mavto) od tlaka, naj samo ob svojih stroških zalaga ves kos ceste, kar je skozi nje ide.

Kidanje snega.

§. 15. Na okrajnih cestah so sneg brez plačila kидati dolžne občine skladnega okraja.

V to delo naj okrajnih cest odbor že poprej odkáže posamesnim občinam primerne cestne kosove, kteri so jim najbliže.

Ako v posebnih okoliščinah dotične občine nimajo dovolj moči, da bi odkidale sneg ob pravem času, sme odbor okrajnih cest tudi druge občine privzeti v delo, in če je treba, zahtevati podpore od političnih oblastev.

Sela naj ob svojih stroških odkidajo sneg, kar ga je v njih mejah po cestah. (Dal. prih.)

Poglavitne odločbe

nove postave za direktne volitve v državni zbor.

Ker je prenarodba volitev poslancev v državni zbor Dunajski, ktere so dozda zmirom deželni zbori volili, potrjena bila 2. dne t. m., in ker se poslanci v državni zbor bodo vprihodnje po tej prenarodbi volili, je tedaj treba, da bralci naši in vzlasti volilci naši že zdaj zvedó poglavitne odločbe te postave. Vseh obilnih §§. jim ne bomo razkladali, ampak le jedro jim naznanili, pa pri tem tudi le na one dežele se ozirali, kjer bivajo Slovenci.

Začenjamo po takem najpred s postavo, ktera predrugačuje 4 točke temeljne postave v zastop državni od 21. decembra leta 1867.

Po tej predrugačeni postavi bode državni zbor Dunajski obstajal iz 353 poslancev, in sicer tako-le:

Česka dežela jih pošilja v ta zbor 92, Galicija 63, Avstrija doljna 37, Moravska 36, Šta-

vse to pa tudi z veliko manjšimi stroški nego posamesen človek.

Temu naj povemo le en dokaz:

Ko je stanarija umno napravljena in je vse v najlepšem redu, kar si cela soseska ali več družbenikov gotovo več oskrbi nego kak posamesnik ali celó mali in srednji gospodarji, potem zadostujeta, na priliko, za 400 krav 2 stanarja in 3 ali 4 pastirji, katerim gotovo še toliko časa ostaja, da oskrbé vse, kar stanarijo v dobrem stanu vzdržuje; a zraven še tudi lahko kak prostor otrebijo in še kako drugo delo v roke vzamejo.

Vse osebe tedaj, kolikor jih je treba v izboljšanje planine in umno vravno planinskih stanarj pri 400 kravah, da se planina vedno v dobrem redu in najboljšem stanju obdrže, stale bi na 3, k večemu 4 poletne mesece računeno, z vsemi potroški gotovo ne čez 800 goldinarjev. Na ta način, to je, ako se 400 krav združi, se z eno stanarijo tudi popolnoma umno, dobro, veliko boljše, pa tudi z veliko večim dobičkom lahko stanari, nego bi bilo to posamesnim manjšim gospodarjem mogoče.

Vzemimo pa, da teh 400 krav spada kakim 100 ali znabiti še več gospodarjem v vlast. Koliko truda več, koliko časa več in zamude, koliko manj in slabjega masla in sira, tedaj tudi manj dobička bi donášala planina tem sto gospodarjem, ako bi vsak sam za se pasel, sir delal itd.!

To menda vsaki, kdor to stvar le nekoliko premisli in le površno prevdari, lahko razvidi.

Tedaj lahko rečemo, da bi potem omenjenih 100 gospodarjev, namesto 800 gold. pašnja (pastirovanje), sirarija itd. stala gotovo več nego 2000 gold., a za sir in maslo bi pa skupili, ako tudi vse prodado, celih 2000 gold. manj. Razložek tedaj ne znaša nič manj nego 3200 gold. reci: tri tisoč in dvesto goldinarjev! Vsak planinar, ki zna računati, si to stvar lahko sam preračuna in prepričal se bode, da je temu res tako.

Ako ima gospodar več, postavimo, 20—30 krav in še nekoliko ovac in kóz, in svoj lastni del planine, no! tak gospodar potem, se vé da, tudi sam za se lahko stanari; in to še posebno takrat, ako ima svojeglavne, trmaste, starokopitne sosedo, s katerimi mu nikakor ne kaže, da bi se z njimi združil.

Skoraj vsaka planina je tako ustvarjena, da se lahko na tri pašne dele loči in sicer: nekoliko prostora je posebno primornega za pašo goveje živine, nekoliko za ovce, in nekoliko za koze. Nikakor pa ni napáčno, ako se kozje, kravje in ovčje mleko skupaj v izdelovanje sira porabi; kajti, če se kravjemu ali kozjemu mleku nekoliko ovčjega mleka primeša, je sir gotovo bolj masten, pa tudi boljšega okusa nego iz samega kravjega ali kozjega mleka.

Naj tudi tukaj še enkrat opomnimo, bodi-si soseska, posamesni gospodar ali pa kaka družba, vsak naj ima natančen in vesten zapisnik. Posebno pa je zapisnik soseskam in družbam neobhodno potreben, kajti od natančnega zapisovanja in računanja zavisi dobiček vsakega gospodarstva.

Gospodarske skušnje.

* *Da dobi konj lepo svetlo dlako.* — Če konju daješ na teden dvakrat — posebno spomladi in jeseni — kuhovine lanénega semena piti, to je, da v 5 bokalih vode skuhaš dobro pest lanénega semena, in če tako delaš vsaj 4 tedne zaporedoma, bode konj dobil lepo dlako. —

* *Prijateljem dobre pečene kuretnine.* — V časopisu „M. M.“ pripoveduje, da je nekdo v neki krčmi na

mizo dobil jako finega kopuna. Krčmar mu odgovori, da je to petelin, kterege je videl poprej letati okoli hiše. Gost ni hotel tega verjeti, kajti trdil je, da bi morala biti pečenka jako trda. Krčmar pa mu to tako le razjasni: Jaz dajem petelinu eno uro poprej ko ga zakoljem, glažek ruma in ga potem pustim celo uro letati. Potem ga zakoljem in meso je fino mehko. — Mi nismo tega poskusili. Kdor ima veselje pijanega petelina pečenko pripravljati, naj poskusi!

* *Esparseta ali turška detelja za čbele.* — Ni je koristnejše rastline za čbele kakor je turška detelja. Skušeni čbelar Stein naznanja — ne bi verjel — da mu je en močen roj na en dan nanosil 21 funtov medú, ker je turška detelja bila tik pred čbelnjakom, drugi roj nanosil mu je o 4 dneh 60 funtov. Méd — pravi Stein — je belkast in v vsem drugem izvrsten. Vredno je po takem, da si čbelarji zapomnijo to.

„Gosp. List“.

Nova cestna postava za deželo Kranjsko.

(Dalje.)

Zalaganje stroškov za občinske ceste in poti.

§. 16. Vsaka občina je praviloma dolžna skrbeti za to, da se po njeni zemlji redno napravljajo in vzdržujejo potrebne občinske ceste, potje in mostovi.

A kjer so posebni skladi (konkurencije) za vzdrževanje posamesnih občinskih cest, potov in mostov, naj ostanejo tudi vprihodnje.

Napravljanje in vzdrževanje občinskih cest in potov je notranja občinska stvar, določbe občinskega zakona pa naj bodo za merilo, kedar je skrbeti za potrebne denarje ali za delo.

Zasebnopravne dolžnosti.

§. 17. Dolžnosti, ktere se na posebne pravne naslove opirajo o tem, da se mostovi ali posamesni cestni kosovi vzdržujejo in popravljajo ali popolnoma ali nekoliko, ostanejo veljavne o vsaki vrsti cest.

Priplačila zasebnikov za posebno uporabo kake okrajne ceste.

§. 18. Občinskim cestam, ktere največ služijo na korist večim podvzetjem, odmeri se poseben naklad, ako ga občine poprosijo. — Koliko naklade se jim naloži, to določi posebna deželna postava.

III. Pristojnost o cestnih stvaréh.

Sodelovanje deželnega zbora.

§. 19. Uvrstitev kake ceste v vrsto okrajnih (kantonskih) cest, opustitev okrajne ceste, določba o osnovi in o izvršilu osnove pri novi takošni cesti, potem izprememba skladnih okrajev, razen slučajev, omenjenih v §. 7., ustanovitev posebnega sklada pri okrajnih cestah za posamesne koristi (§. 18.) se godí vsled deželne postave.

Predno se naredí taka deželna postava, naj se najprvo doženó potrebne razprave z udeleženci in pa tehnične pozvedbe, ter naj se tudi dotične cesarske gosposke doprašajo, kar se tiče javnih in vojaških oziróv.

Področje deželnega odbora.

§. 20. V področje deželnega odbora spada: vrhovni nadzor nad napravljanjem in vzdrževanjem okrajnih cest, dovolitev denarnih pripomočí za ceste v mejah proračuna, s katerim je deželni zbor sploh dovolil stroške za delanje cest, potem določevanje, kako in kam naj se ti dovoljeni novci porabijo, in pa razsodba o pritožbah proti naredbam okrajnih cestnih in občinskih odborov.

Okrajno-cestni odbori.

§. 21. Izvrševanje cestne naprave, vsa tehnična in gospodarska uprava ter tudi neposredni nadzor nad stanjem okrajnih cest, določevanje redú, po katerem občine opravljajo cestno tlako, in uravnavanje prepirov med posamesnimi občinami o stvaréh občinskih cest, potov in mostov, spada v področje okrajno cestnega odbora.

On v stvaréh okrajnih cest sklepa in nadzoruje. Njegovi sklepi vežejo vse občine v okraji cestnega sklada.

Njegova dolžnost je, da pretehta in ustanovi proračun, ki ga je sestavil prvomestnik, da sklene o okrajnem nakladu, potrebnem v cestne namere, ter da pretehta in reši letni račun potem, ko je 30 dni udeleženec na videž razgrnjen ležal v pisarni one občine, v kateri stanuje prvomestnik, ter ko se je to razglasilo po vseh občinah skladnega okraja.

Nadzorovanje nad okrajnimi cestami po županih ali cestnih komisarijih.

§. 22. Okrajno-cestni odbor je upravičen, nadzor nad cestami, kar jih je pod njim, odkazovati občinskemu županu tistih občin, ktere so v okraji, ali posamesnim cestnim okolišem narekati cestne komisarije, ki so dolžni, svojo službo vsaj leto dni opravljati za častno službo.

Izpolnjevanje naredeb okrajno-cestnih odborov po občinah (soseskah).

§. 23. Povelja, ktera okrajno-cestni odbori občinam (soseskam) dajó o napravljanji in vzdrževanju ter popravi okrajnih cest, naj župani izpolnujejo brez upora.

Župani, kedar jih je pozval okrajno-cestni odbor, naj brez odloga splošen, v tistem okraji običajen razglas o vrsti cestnega dela in pa o obroku, do ktere ga naj se zvrši, ter potlej tega dela napoved posamesnim občanom, kateri so v skladni dolžnosti, ukažejo po prisežnem občinskem človeku, proti čegar potrditvi o storjenem osebnem naznanilu pozneje ni pripuščen ugovor, rekoč, da oznanilo ni opravljeno.

Proti obotavljivim občanom (sosesčanom), ktere veže skladnost, naj dotični župan po določilih občinskega reda zaradi zastalih dolžnosti postopa tudi s silo, če je treba.

Potrdba kazni in politično izvršilo.

§. 24. Ako občine svojih dolžnosti ne bi izpolnile, naj jih dá odbor okrajnih cest izvršiti na njihove stroške; tudi je opravičen, potrdbo kazni pridruževati svojim ukazom ter onim občinam, ktere ne poslušajo njegovih povelj, prisojati do 100 gold. globe. — Stroški za izpolnitev dolžnosti obotavljajočih občin se smejo, ako je treba, iz okrajnega cestnega zaklada naprej plačati. Prisojene globe (denarne kazni) se devajo v zalogo okrajnih cest.

Stroške, kar se jih je izdalo za take pri cestnem napravljanji obotavljajoče občine, ter tudi pravokrepno jim prisojeno globo naj politična oblastva terjajo po propisih o politični izvršbi.

Postavljanje cestarine (cestnih šrang).

§. 25. Postavljanje cestarin in mostarin po nečesarskih cestah, ustanavljanje tarif, ktere se njih tičejo, in osvoboditev od cestarin more nastopiti samo vsled deželne postave. Razsodbo o prepirih zaradi osvoboditve od cestarinskih pristojbin, zaradi postavljanja ali prestavljanja cestnih mitnic (šrang) itd., prihranjajo se pri vsakoršnih cestah državni upravi.

Razsvojitev.

§. 26. Razsodilo o razsvojitvah po zakonih in ukazih, o tem zdaj veljavnih, pristaja političnim upravnim oblastim.

Pravica političnih oblastev, čuti nad cestami.

§. 27. Politične oblasti so upravičene in vezane, poganjati se za to, da se javne ceste in pota hranijo v tacem stanji, kakoršno zahtevajo postave, ter da jih more vsak rabiti brez zapreke.

Političnim oblastim je posebno dolžnost, kedar se na cesti najde kak pogrešek, kateri občila ustavlja, ali kedar bi zaradi teh pogreškov ljudem ali svojini pretila opasnost (nevarnost) potrebno pomoč zahtevati od organov, katerim to najpoprej vелеva dolžnost, in ako bi zamuda bila nevarna, ali ako bi pomoč ne prišla ob pravem času, tedaj je treba, da ta gosposka pogreške odpravi naravnost ob stroških tistih ljudi, katerim to naklada dolžnost, in da tem ljudem to nemudoma priznajo, ter pri okrajnih cestah tudi deželnemu odboru.

(Konec prihodnjič.)

Poglavitne odločbe

nove postave za direktne volitve v državni zbor.

(Konec.)

Volitve za državni zbor po volilni reformi se bodo vršile tako-le:

Na Štajarskem:

Vēliki posestniki

volijo 4 poslance

Mesta in trgi:

Na stran pustivši poslancev 6, ki jih volijo nemški Štajarci in njim pridruženi tudi nekteri slovenski kraji, pa tako, da ni misliti na zmago slovensko, in na stran pustivši tudi 2 poslanca, ki ju volite kupčijske zbornice v Gradcu in Leoben-u, začnemo z mesti in trgi nekdanjega Mariborskega in Celjskega okrožja, kateri volijo skupaj poslanca 2, namreč:

Maribor z voliščem v Mariboru, Slovenska Bistrica z voliščem v Slovenski Bistrici,

Sloven Gradec, Muta, Marbeg, Vozenica z voliščem v Slovenem Gradcu,

Ptuj, Št. Lenart z voliščem v Ptuj, Ormuž, Ljutomer in — z voliščem v Ormužu,

vs a ta mesta in trgi skupaj volijo 1 poslanca;

Celj, Žavec, Vitajna, Vojnik in Laško z voliščem v Celji,

Mozirje, Gornji Grad, Ljubno in Vransko z voliščem v Mozirji,

Rogatec, Šmarje z voliščem v Rogatcu, Brežice, Sevnica, Kozje z voliščem v Brežicah,

Konjice z voliščem v Konjicah, Šoštajn z voliščem v Šoštajnu,

vs a ta mesta in trgi volijo skupaj tudi le 1 poslanca.

Občine kmetiške

pa volijo tako-le:

Mariborška in Slovenje Bistriška z voliščem v Mariboru,

Konjiška z voliščem v Konjicah, Sloven-Graška in Marbeška z voliščem v Sloven Gradcu,

vs e te občine skupaj volijo 1 poslanca;

Ptajska, Ormuška in Št. Lenartska z voliščem v Ptuj,

žave in dežele, takrat je podlaga dana, da ustanovi se društvo za vinsko kupčijo s kletarstvom, kakor že davno v Mariboru na Štajarskem, katero bi, kar je vendar tako lahko mogoče, narejalo šampanjca ter ga strževalo na korist in čast naše uboge dežele ter vse Avstrije.

Zraven vina, „Liebfrauen“ imenovanega, memo „Johanisbergerja“, Šotolafita, Moeta, Žaksona in Silerija naj bi se prihodnjič povsod prodajal tudi šampanjec Dolenski kot pravi „Elisir d' amore“, in Dolensko bi prav kmalu slovelo kot Šampanja Avstrijska. V to naj pomози Bog!

Na vojsko! na vojsko!

Kam neki? — Na kebre (hrošče), ki jih bo menda letos sila veliko! Tako piše „Novicam“ iz Gorenškega spoštovan rodoljub ter prša: ali ne bi dala sl. družba kmetijska ali sl. deželni odbor nekoliko denarne podpore, da duhovni in učitelji, kakor prejšnja leta in lani za lov metuljev, osrčijo šolsko mladino z nekolikimi groši? Taka darila — piše gospod — donšajo dvojni dobiček: prvi je ta, da se z zdatnim lovom kebrov odvrne neizmerna škoda, ki jo kmetijstvu prizadeva ta mrčes v podobi kebra in črva; drugi dobiček pa je ta, da se s temi darili najbolj praktično šolski mladini vcepi nauk o škodljivosti te živali. Nova zima s snegom in mrazom na sv. Marka dan je sicer morebiti pokončala nekoliko tega mrčesa — al brž ko ne le prednjo stražo — avantgardo. Naj bi se tedaj od kodar koli dale premije za keberski lov; na dobre obresti bode naložen ta mali kapital!*)

Gospodarske skušnje.

* *O cepilni smôli in petroleji.* — Ker so „Novice“ nedavno priporočale novo cepilno smôlo, naj povem, kako nesrečen sem jez bil pred dvema letoma s smôlo, ki se je tudi po časnikih priporočala in je bila zmes iz ribje masti in smrekove smôle. Kar koli sem s to smôlo cepil, vse se mi je posušilo. Tako sem tisto leto zastonj cepil kakih 700 divjakov. Ribja mast se je namreč na solncu ogrela in vzlezla je med cepiko in divjak, ter tako branila, da muzga divjakova ni mogla do cepike. Tudi neki drug prijatelj mi je tožil, da se mu je ravno taka godila. Ne le tedaj, da sem zastonj delal in žalost imel nad praznim delom, temveč zasmehovali so me nekteri, češ, da dela ne zastopim. Ni tedaj varno, vsako novo reč na veliko poskušati, da, če res ni prida, škoda ni prevelika. — Ravno tako sem si bil jako poškodoval neko leto mlade breskve s petrolejem, ktere ga sem nekoliko med vodo primešal ter drevesca, ki so bila jako ušiva, ž njo poškopil, kakor je bilo priporočano. Kamor je padla kapljica olja, se je naredila rujava pika, in vsi mladi vrhi so se mi v malo dneh posušili.

L. Abram.

Domače zdravilo.

* *Kurja očesa na nogah hitro pa gotovo odpraviti.* Vzame naj se v ta namen strok česnja, kateri se stolče in na kurje oko položi ter s cunjjo povije. Česenj mora biti vsaj 24 ur na kurjem očesu; dobro ga je enkrat premeniti; čez malo dni se koža na prstu začne lupiti brez bolečin, in s kožo staro zgine tudi kurje oko. Jez sam sem se jih na ta način popolnoma znebil.

L. Abram.

*) To prošnjo tudi živo podpirajo „Novice“.

Vred.

Nova cestna postava za deželo Kranjsko.

(Konec.)

Kako se odbor sestavlja.

§. 28. Za vsak okraj okrajnih (kantonskih) cest, razen Ljubljanskega obmestnega okraja, kjer dotične posle opravlja mestna gosposka, volijo županstva (župan in občinski svetniki), spadajoči v občine tega okraja, na 3 leta odbor okrajnih cest. Ta odbor obstoji iz 5 k večemu 7 mož.

Volitev odbora se godi v tisti občini, v kateri stoluje cesarska okrajna sodnija, ter vrši se vsled sklica in pod vodstvom ces. okrajnega glavarja.

Število odbornikov, ktere je voliti v odbor okrajnih cest, določajo županstva, poklicana k volitvi. Koj po izvolitvi odbora okrajnih cest se izvolita tudi dva nadomestnika.

Da volitev obvelja, treba je nadpolovične večine glasov pri volitvi zbranih mož.

Kdor sme izvoljen biti v župniški odbor, tudi sme biti v odbor okrajnih cest. Izvoljeni je dolžan sprejeti volitev, ktera ga je zadela. Ako se tega brani, potem nastopijo določila, ktera po občinski postavi veljajo za takega, kdor volitve ne sprejme.

Razen izvoljenih odbornikov v sme v odbor z glasovalno pravico ali samosobno ali po kakem pooblaščenju brez volitve stopiti tudi še tisti, kateri v tem okraju plačuje po največ zemljiškega (gruntnega) davka.

Tako ima tudi deželni odbor pravico, imenovati še enega odbornika.

Prvomestnik.

Odbor za ves čas, dokler ostane veljavna ta volitev, izmed sebe z nadpolovično večino glasov izvoli prvomestnika in prvomestnikovega nadomestnika za izvršujoč organ.

Prvomestnik, ali kedar bi ta ne mogel, tedaj njegov nadomestnik, je predsednik v odborovih shodih ter jih zastopa pred vnanjim svetom.

On sestavi proračun, dá račun, in to oboje ob pravem času položi pred odbor okrajnih cest na pretehtavanje in rešitev; on ima skrbeti zato, da se iztirjajo okrajno cestne naklade, ter drži blagajnico, od ktere ima ključ še en odbornik.

Njemu je nalog, da praviloma vedno vé, kakošne so ceste in druge stvari, ktere spadajo k njim, kako opravljajo cestarji in drugi cestni delavci svoja dela, kako cestne dolžnosti izpolnjujejo občine, in kako posamezni odborniki vršé posle, kateri so jim odkazani, ter da vse, kar najde napak in zapazi nasprotnega postavam in dolžnostim, koj sam odpravi ali v to odpravo najde primeren pripomoček.

§. 30. Odbor okrajnih cest si sam določi svoj uradni sedež.

Kar se tiče njegovih zborov in sklepov ter pisem, ktera izdaje, in pa gospodarstva z blagajnico, naj dela po enacih določenih občinskega reda.

Vstop nadomestnikov.

§. 31. Kedar kak odbornik umrje, izstopi, ali če sicer odborskih poslov ne more dalje časa opravljati, naj vstopi nadomestnik, in to tisti, kateri je ob volitvi dobil največ glasov. Ako je bilo po enóliko glasov, razsodi žreb (lozanje).

§. 32. Noben odbornik okrajnih cest, dokler opravlja odborsko službo, ne sme znotraj svojega okraja kakega zidanja ali kacega zalaganja v cestne namere na svoj račun prevzeti.

§. 33. Odborniki okrajnih cest ter tudi zaupni možje, katerim odborniki izročé neposrednje nadzorstvo,

imajo svoja opravila opravljati brezplačno. Iz zaloge okrajnih cest se jim povrnejo samo potrebni gotovi stroški, kar jih je s kakim opravilom združenih.

§. 34. Deželna vlada je opravičena, ako se jej treba zdi, razpustiti odbore okrajnih cest.

A dolžnost jej je, ob enem prirediti novo volitev in dovršeni razpust naznaniti deželnemu odboru.

Pritožbe.

§. 35. Pritožbe o cestnih stvaréh proti razsodkom cesarskim okrajnim gospodkam se vpolagajo c. kr. deželni vladi, pritožbe proti naredbam družih v tej postavi imenovanih samoupravnih organov pa tistemu, kdor je prvi nad njimi; to pa se mora zgoditi v 14 dnevih od tistega dne, ko je bil razsodek ali razglas cestnemu odboru izročen; pritožbe se morajo vselej oddati pri prvi stopinji, ki ima dolžnost, pritožbo sè svojimi opazkami nemudoma odpraviti na višo stopinjo.

Proti takim naredbam prve stopinje, ktere so se zaradi javne koristi nujno ukazale izvršiti, pritožba nima ustavljajoče moči.

To postavo znati je treba tedaj še posebno županstvu, ktera volijo cestne odbore, pa tudi druge pravice in dolžnosti tudi pri okrajnih cestah.

Kritično-podučne stvari.

Še enkrat „Laibacher Schulzeitung“ in gosp. Sima.

Iz Dolenskega 22. aprila.

Kritiki, ktero ste „Novice“ objavile o gosp. Jan. Simatovem članku „Mädchenerziehung“, pristavite še sledeče:

1. Sima hvali staro Rimljansko Kornelijo, mater obeh Grachov iz ajdovske dōbe, in Švicarja Pestalozzia. Od prve kakor malikovalke tukaj ni govorjenje. Pestalozzi je bil kalvinar; njegov spis, „kako Jera svoje otroke uči“, ne kaže krščanske matere, nobenega uda cerkve, nobene verske resnice, nobene besede iz sv. pisma. — Antuza, mati sv. Krizostoma, Nona, mati sv. Gregorija Nacijanskega, Monika, mati sv. Avgustina iz prvih časov krščanstva, pozneje sv. Angela Merici, Franciška Bermond v Avignonu, vdova Magdalena St. Benve se svetijo kakor zvezde v krščanski odreji ženske mladosti. Od teh in enakih gosp. Sima nič ne pové, in vendar se brani imena „konfessionslos“ (*Schulzeitung* Nr. 7). Kako gré to skup — Oerindur-Sima?

2. Gospodine Sima! kaj dalje hočete povedati z besedami: Zveste hčere pobožne nature (treue Töchter der frommen Natur)? Te fraze jaz ne razumem, menda je tudi Vi sami ne razumete. Spominjam se pa, da so francoski Jakobinarji leta 1793. brezbožnost (ateizem) uradno oklicali in malikovanje pameti vpeljali. To je: nage ženske so stavili na oskrunjene oltarje in jim kadili. V cerkvi Notre-Dame je bila to neka Aubry. Prevpiiti Chaumette (Šomet), ko je to pošast — gle-diščino igravko Maillard — kadil, je klical: „na mesto mrtvih malikov (podob svetnikov) imamo to živo podobno, to najlepše delo nature“. V Vladimiru na Rusovskem je ženski gimnazij. Letos — piše „Wanderer“ — so se ondi 3 učenke od 16—18 let stare, dale fotografirali kakor gracije, v noši ajdovskih boginj (brez obleke); šolski nadzornik to zvedši, preiskuje učenke in učiteljice tega gimnazija, in najde pri njih cele zaloge tacihi fotografij. — Brezbožnik Herault de Sechelles je spomladno jutro 1793. leta na polji pri Parizu vpričo zbrane drhali kakor turški derviš kričal ali

molil k pobožni naturi. — Fraza od pobožne nature me dalje opominja na panteizem (vsebožestvo), kakor ga je učil Spinoza, ali bolj potuhnjeno Fichte, Schelling, Hegel itd., po katerem čenčanje je Bog vse ali vse Bog. — Je li to tudi Vaše modrovanje? ali kaj je Vaša „pobožna natura“?

3. Vi se pritožujete, da je bil duh toliko vekov v verigah (der Geist war geknechtet). Kam namerjate s to psovalko? — Luter Martin je tudi obilno govoril in pisal o sužnosti duhá. Kakošen pa je bil djan-ski sad svobode, ktero je on oznanoval? Ne govorim tukaj, kako je on, in kako so drugi po njegovem izgledu — Cvingli, Münser, Kalvin, Sočin itd. — po svojih domišljavah verstvo kovali in prenarejali; sad oznanovane „dušne“ svobode je bil pri Luteru, da se je bil on — katolišk duhoven in menih — z nuno Katro Boro oženil, in tako tudi mnogo malopridnih svetnih in meniških duhovnov; pri velikaših pa, da so po cerkvenem premoženju segli in si ga siloma prilastili. Zgodbe toliko nekdanjih škofij, opatij po Nemčiji, osoda Švedske, Danske države itd. so tega živ dokaz. Dalje, da so si mnogoženstvo izvoliti smeli. Filipa, landgrafa Heskega, je 4. marca 1540. leta z Lutrovim privoljenjem in v pričo Melanhtona s tremi ženskimi oženjen pastor Melandes poročil z drugo ženo, ker mu je bila ena sama premalo! — Lutrovo kričanje o svobodi je pa tudi pri kmetiškem stanu obrodilo sad, da je vstala najhuji razuzdanost, ropanje, požiganje itd. in „črna vojska“ (Bauernkrieg), ktera je čez 100.000 kmetom življenje vzela!

4. Gosp. Sima! Vam so klosterske šole gnjusoba, ker pravite, da se v njih tercijalke, ne pa koristni udje srenje izredé. — Ne bom hvalil samostanskih šol, hvalijo jih njih dela! Dokazovati njih vsestranski korist, bi se reklo, dokazovati, da je solnce svitlejše, kakor tema. — S svojim kvašenjem pa kažete prav očitno, da od zgodovine narodov nič ne veste, ali pa nič vedeti nečete. Pokažite nam deželo, kraj, kjer bi odreja ženske mladosti v resnici na vse strani tako dobra in koristna bila, kakor je Vi želite, in to brez vpliva samostanov. Jaz za tako deželo ne vem. Spominjam se pa na poglavitni sedež nemške inteligencije, na glavno mesto države „der Gottesfurcht und der guten Sitte“, kamor se sedanji liberaluhi željno ozirajo, kakor muzelmani na Meko, to je na Berlin. V tem velikem mestu ni samostanskih šol. Kako pa je tam z moralnostjo (nravo) zlasti ženskega spōla? Imam pred seboj moralno statistiko, ktero je odbor nemške evangeliške cerkve na svitlo dal. Poleg te statistike je bilo konec 1867. leta v Berlinu 15.413 pri policiji zapisanih ponočnih vėš (meretrices)! Takrat pa je bilo v Berlinu le okoli 600.000 prebivalcev, takrat še ni bilo prenapetosti zavoljo zmag čez nesrečno Francijo in zavoljo njenih milijard. Zdaj je v Berlinu nad 800.000 ljudi. —

5. Da bi se ženski spōl tudi zgodovine učil, bilo bi prav in dobro. Al povestnica morala bi biti resnična, ne pa od pisateljev skrpana cerkvi sovražnih. — Pred nekaj leti dobim v roke Oserjevo zgodovino „für Töchterschulen“, po kateri je neka bolj pobožna „gouvernante“ gospodičine dobro katoliške rodovine učila. Po naključbi pogledam 16. stoletje in najdem na dolgo in široko popisovano, kako sta Jurij Truhss-Waldburg in Rihard, škof Trierski, v družbi rablov rogovilaste kmete premagovala. Od gnjusobe, ki so jo ustajniki nad samostani, nad cerkvami in nad plemstvom vganjali, se ve, pa ni bilo skoro nič brati.

Kam gremo?! Kaj se sme pričakovati iz načel, ki jih „Laib. Schulzeitung“ in toliko družih listov trosi? Nisem prerok. Polagoma odpadanje od krščanstva —